

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2010 m. rugsėjo 30 d.*

Byloje C-314/09

dėl *Oberster Gerichtshof* (Austrija) 2009 m. liepos 2 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2009 m. rugpjūčio 7 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Stadt Graz

prieš

Strabag AG,

Teerag-Asdag AG,

*Proceso kalba: vokiečių.

Bauunternehmung Granit GesmbH,

dalyvaujant

Land Steiermark,

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas K. Lenaerts (pranešėjas), teisėjai E. Juhász, G. Ares-tis, T. von Danwitz ir D. Šváby,

generalinė advokatė V. Trstenjak,
posėdžio sekretorius K. Malacek, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2010 m. birželio 24 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— *Stadt Graz*, atstovaujamo *Rechtsanwalt K. Kocher*,

- *Strabag AG, Teerag-Asdag AG* ir *Bauunternehmung Granit GesmbH*, atstovaujama *Rechtsanwalt W. Mecenovic*,

- *Land Steiermark*, atstovaujamos *Rechtsanwalt A. R. Lerchbaumer*,

- Austrijos vyriausybės, atstovaujamos *M. Fruhmann*,

- Europos Komisijos, atstovaujamos *B. Schima* ir *C. Zadra*,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinės advokatės nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyvos 89/665/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis,

derinimo (OL L 395, p. 33; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 246), iš dalies pakeistos 1992 m. birželio 18 d. Tarybos direktyva 92/50/EEB (OL L 209, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 322; toliau – Direktyva 89/665), 1 straipsnio 1 dalies ir 2 straipsnio 1 dalies c punkto ir 7 dalies aiškinimo.

- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant ginčą tarp *Stadt Graz* [Graco miestas (Austrija)] ir *Strabag AG*, *Teerag-Asdag AG* ir *Bauunternehmung Granit GesmbH* (toliau kartu – *Strabag ir kt.*) dėl šio miesto neteisėtai sudarytos viešojo pirkimo sutarties.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Remiantis Direktyvos 89/665 trečia ir šešta konstatuojamosiomis dalimis:

„<...> Bendrijos konkurencijai skverbiantis į viešųjų pirkimų sritį būtina gerokai padidinti skaidrumo ir nediskriminavimo garantijas ir <...> tam, kad būtų pasiekta apčiuopiamų rezultatų, reikalingos veiksmingos ir neatidėliotinos teisių gynimo priemonės,

taikytinos Bendrijos teisės viešųjų pirkimų srityje arba nacionalinių šią teisę įgyvendinančių taisyklių pažeidimo atveju;

<...>

<...> būtina užtikrinti, kad visose valstybėse narėse egzistuotų deramos procedūros, leidžiančios anuliuoti neteisėtai priimtus sprendimus ir atlyginti asmenims, kuriems toks pažeidimas atnešė žalą“.

4 Šios direktyvos 1 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės imasi priemonių, reikalingų užtikrinti, kad dėl [viešojo pirkimo] sutarčių sudarymo tvarkos, kuri patenka į Direktyvų 71/305/EEB, 77/62/EE ir 92/50/EEB taikymo sritį, sprendimai, kuriuos priima perkančiosios organizacijos, gali būti veiksmingai ir kuo greičiau peržiūrėti pagal sąlygas, numatytas toliau esančiuose straipsniuose, ypač 2 straipsnio 7 punktą [dalį], remiantis tuo, kad tokie sprendimai pažeidė Bendrijos teisę viešojo pirkimo srityje arba nacionalines tą teisę įgyvendinančias taisykles.“

5 Direktyvos 89/665 2 straipsnio 1 ir 5–7 dalyse numatyta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad dėl 1 straipsnyje nurodytos peržiūros procedūros vykdomos priemonės apimtų nuostatas dėl įgaliojimų:

- a) kuo anksčiau [kuo greičiau ir taikant laikinąsias apsaugos priemones] imtis tarpinių priemonių, kuriomis siekiama atitaisyti tariamą konkrečių interesų pažeidimą arba užkirsti kelią jų tolesniam pažeidimui, įskaitant priemones sustabdyti arba užtikrinti viešųjų pirkimų sutarties sudarymo procedūros ar bet kurio sprendimo, kurį priėmė perkančioji organizacija, įgyvendinimo sustabdymą;
- b) anuliuoti arba užtikrinti neteisėtai priimtų sprendimų anuliavimą, įskaitant diskriminuojančių techninių, ekonominių ar finansinių specifikacijų, nurodytų konkurso skelbime [pirkimo paskelbimo dokumentuose], sutarties dokumentuose [specifikacijose] arba bet kuriuose su [tam tikros] sutarties sudarymo procedūra susijusiuose dokumentuose, pašalinimą;
- c) priteisti atlyginti nuostolius tokį pažeidimą patyrusiems asmenims.

<...>

5. Valstybės narės gali numatyti, kad jeigu reikalaujama atlyginti nuostolius dėl to, kad sprendimas buvo priimtas neteisėtai, tokį ginčytiną sprendimą pirmiausia turi anuliuoti reikiamus įgaliojimus turinti institucija.

6. Šio straipsnio 1 dalyje minimų įgaliojimų panaudojimą su konkurso nugalėtoju pasirašytos sutarties atžvilgiu lemia nacionalinės teisės aktai.

Be to, išskyrus atvejus, kai sprendimas turi būti anuliuotas dar prieš žalos atlyginimą, valstybė narė gali numatyti, kad pasirašius kontraktą po jo suteikimo institucijos, atsakingos už peržiūros procedūras, įgaliojimai apribojami žalos atlyginimu visiems dėl pažeidimo nukentėjusiems asmenims.

7. Valstybės narės užtikrina, kad sprendimai, kuriuos priima už peržiūros procedūras atsakingos institucijos, būtų veiksmingai įgyvendinami.“

Nacionalinė teisė

6 Štirijos žemėje Sąjungos viešųjų pirkimų teisė buvo perkelta 1998 m. Viešųjų pirkimų įstatymu (*Steiermärkische Vergabegesetz 1998*; toliau – *StVergG*).

7 *StVergG* 115 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Kai perkančiosios organizacijos organai kalti dėl šio įstatymo arba jį įgyvendinančių teisės aktų pažeidimo, neatrinktas kandidatas arba dalyvis gali reikalauti iš perkančiosios organizacijos, kuri atsakinga už perkančiojo subjekto organų veiksmus, atlyginti dėl jo pasiūlymo pateikimo ir dėl dalyvavimo viešojo pirkimo procedūroje patirtas

išlaidas. Pateikiant ieškinį bendrosios jurisdikcijos teismams galima reikalauti atlyginti nuostolius, įskaitant negautas pajamas.“

- 8 Austrijos civilinio kodekso (*Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch*, toliau – ABGB) 1298 straipsnyje numatyta:

„Tas, kuris teigia, jog jam buvo sutrukdyta įvykdyti savo sutartines ar teisės aktuose numatytas prievoles nesant jo kaltės, turi tai įrodyti. Jeigu, atsižvelgiant į sutartį, jis atsako tik už didelį nerūpestingumą, jis taip pat turi įrodyti, kad ši sąlyga netenkinama.“

- 9 ABGB 1299 straipsnyje nurodoma:

„Tas, kuris viešai vykdo tam tikrą veiklą, verčiasi tam tikra menine veikla, profesija ar amatu, arba tas, kuris savanoriškai verčiasi veikla, kurios vykdymas reikalauja meno žinių arba neįprasto stropumo, tuo parodo, kad yra pakankamai stropus arba turi reikalaujamų neįprastų žinių; jis yra atsakingas, jeigu stropiai nesielgė arba šių žinių jam trūko. Tačiau, jeigu tas, kuris jam patikėjo atlikti užduotį, žinojo apie jo nepatyrimą arba galėjo apie jį žinoti, jeigu būtų buvęs įprastai dėmesingas, atsako už trūkumus.“

Faktinės pagrindinės bylos aplinkybės ir prejudiciniai klausimai

- ¹⁰ *Stadt Graz*, vadovaudamasis *StVergG* nuostatomis, 1998 m. Europos Sąjungos mastu paskelbė konkursą dėl karštojo bitumo mišinio gamybos ir tiekimo. *Europos Bendrijų oficialiajame leidinyje* ir *Grazer Zeitung* paskelbtame skelbime apie pirkimą kaip paslaugos teikimo vieta nurodyta „Gracas, Austrija“, o dalyje „Trumpas aprašymas (paslaugos pobūdis, bendri bruožai, statinio arba statybos tikslas)“ nurodytas karštojo bitumo mišinio tiekimas 1999 metais. Galiausiai skelbimo dalyje „Paslaugos teikimo terminas“ nurodyta „pradžia: 1999 m. kovo 1 d., pabaiga: 1999 m. gruodžio 20 d.“
- ¹¹ Buvo gauta keturiolika pasiūlymų. Geriausias pasiūlymas buvo statybos įmonės *Held & Francke Bau GmbH* (toliau – HFB). Atsižvelgiant į prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateikiamus paaiškinimus, jei šios įmonės kandidatūra būtų buvusi atmes-ta, būtų atrinktas bendras *Strabag ir kt.* pasiūlymas.
- ¹² HFB prie savo pasiūlymo pridėjo laišką, kuriuo ji „papildomai“ pranešė, kad jos nauja asfalto mišinio gamykla, kuri esą bus pastatyta per ateinančias savaites Grosvilfers-dorfo komunos teritorijoje, pradės veikti nuo 1999 m. gegužės 17 dienos. Apie šį laišką *Strabag ir kt.* nežinojo.
- ¹³ 1999 m. gegužės 5 d. *Strabag ir kt.* padavė *Vergabekontrollsenat des Landes Steier-mark* (Štirijos viešųjų pirkimų priežiūros senatas) skundą, kuriame jos teigė, kad HFB Štirijos žemėje neturi karštojo asfalto mišinio gamyklos, todėl ji techniškai negali įvykdyti sutarties, dėl kurios paskelbtas konkursas. Todėl, pasak jų, šios įmonės pa-siūlymas turėjo būti atmetas.

- 14 Tuo pat metu *Strabag ir kt.* pateikė prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kurį *Vergabekontrollsenat des Landes Steiermark* patenkino 1999 m. gegužės 10 d. nutartimi uždrausdama *Stadt Graz* tęsti konkursą, kol bus priimtas sprendimas dėl esmės.
- 15 1999 m. birželio 10 d. sprendimu *Vergabekontrollsenat des Landes Steiermark* atmetė visą *Strabag ir kt.* skundą, įskaitant prašymą pradėti peržiūros procedūrą bei prašymą nesudaryti sutarties su HFB. Jis nusprendė, kad ši įmonė turi leidimą vykdyti asfalto gamintojo veiklą ir kad reikalavimas, jog vokų su pasiūlymais atplėšimo metu karštojo mišinio gamykla jau turėjo egzistuoti, yra neproporcingas atsižvelgiant į sutarties dalyką ir prieštarauja verslo praktikai.
- 16 1999 m. birželio 14 d. *Stadt Graz* sudarė sutartį su HFB.
- 17 Gavęs *Strabag ir kt.* ieškinį, *Verwaltungsgerichtshof* (Administracinis teismas) 2002 m. spalio 9 d. sprendimu pripažino *Vergabekontrollsenat des Landes Steiermark* sprendimą neteisėtu, motyvuodamas tuo, kad HFB pasiūlymas neatitiko konkurso reikalavimų, nes paslaugos teikimo laikotarpis buvo nuo 1999 m. kovo 1 d. iki 1999 m. gruodžio 20 d., o tos įmonės nauja asfalto mišinio gamykla galėjo pradėti veikti tik 1999 m. gegužės 17 dieną.
- 18 Nepriklausomas Štirijos administracijos senatas (*Unabhängiger Verwaltungssenat für die Steiermark*), kuris 2002 m. perėmė *Vergabekontrollsenat des Landes Steiermark* funkcijas, 2003 m. balandžio 23 d. sprendimu nusprendė, kad *Stadt Graz* neteisėtai sudarė sutartį pažeisdamas *StVergG*.

- 19 *Strabag ir kt.* pareiškė bendrosios jurisdikcijos teismuose ieškinį prašydamos iš *Stadt Graz* priteisti 300 000 EUR nuostolių atlyginimą. Grįsdamos savo ieškinį jos teigė, kad HFB pasiūlymas turėjo būti atmestas kaip turintis nepašalinamą trūkumą ir todėl turėjo būti atrinktas jų pasiūlymas. *Stadt Graz* neteisingai elgėsi nepripažinęs, jog HFB pasiūlymas neatitinka konkurso reikalavimų. *Vergabekontrollsenat des Landes Steiermark* sprendimas negali pateisinti *Stadt Graz*, kuris veikė rizikuodamas, elgesio.
- 20 Savo ruožtu *Stadt Graz* tvirtina, kad *Vergabekontrollsenat des Landes Steiermark* sprendimas jam buvo privalomas ir kad dėl šio sprendimo neteisėtumo yra atsakinga Štirijos žemė (*Land Steiermark*), kurios jurisdikcijoje yra *Vergabekontrollsenat des Landes Steiermark*. Tačiau jo organai jokios klaidos nepadarė.
- 21 Pirmosios instancijos teismas tarpiniame sprendime konstatavo, kad *Strabag ir kt.* ieškinys dėl žalos atlyginimo yra pagrįstas, ir pripažino, jog *Stadt Graz* elgėsi neteisėtai, nes nepatikrino pasiūlymų ir sudarė sutartį su HFB, nepaisydamas akivaizdaus pastarosios pasiūlymo trūkumo, kol dar nebuvo pasibaigęs *Vergabekontrollsenat des Landes Steiermark* sprendimo apskundimo terminas.
- 22 Apeliacinis teismas patvirtino šį sprendimą. Tačiau jis paskelbė, kad jo sprendimas gali būti skundžiamas įprasta kasacine tvarka, nes *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas) nėra suformulavęs praktikos dėl atsakomybės, kai egzistuoja perkančiosios organizacijos kaltė esant tokiai situacijai, kaip nagrinėjama šioje byloje, kai konkurso laimėtojo paskelbimo momentu egzistuoja šios perkančiosios organizacijos poziciją atitinkantis *Vergabekontrollsenat des Landes Steiermark* sprendimas.

- 23 Apeliacinis teismas teigė, kad nors bendrosios jurisdikcijos teismams privalomas 2003 m. balandžio 23 d. *Unabhängiger Verwaltungssenat für die Steiermark* sprendimas, kuriuo konstatuotas neteisėtumas, ir buvo įrodytas priešastinis ryšys tarp *Stadt Graz* neteisėto elgesio ir *Strabag ir kt.* patirtos žalos, dar reikia išnagrinėti *Stadt Graz* kaltės klausimą, kiek tai susiję su jo sprendimu nuo 1999 m. birželio 14 d. sutartį sudaryti su HFB, neatsižvelgiant į 1999 m. birželio 10 d. *Vergabekontrollsenat des Landes Steiermark* sprendime nenurodytą aplinkybę, kad šios įmonės prie pasiūlymo pridėtame rašte buvo pažymėta, jog ji negalės laikytis sutarties, dėl kurios paskelbtas konkursas, įvykdymo terminų.
- 24 *Stadt Graz* pateikė *Oberster Gerichtshof* kasacinį skundą dėl apeliacine tvarka priimto sprendimo.
- 25 Visų pirma, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja dėl *StVergG* 115 straipsnio 1 dalies atitikimo Direktyvai 89/655. Nurodydamas 2004 m. spalio 14 d. Sprendimą *Komisija prieš Portugaliją* (C-275/03) ir 2008 m. sausio 10 d. Sprendimą *Komisija prieš Portugaliją* (C-70/06, Rink. p. I-1) jis klausia, ar galima pripažinti prieštaraujancia šiai direktyvai bet kurią nacionalinės teisės nuostatą, kurioje vienaip ar kitaip dalyvio teisė į nuostolių atlyginimą siejama su perkančiosios organizacijos kalte, ar tik tokią, kuria remiantis šios kaltės įrodymo našta tenka dalyviui.
- 26 Šis teismas šiuo klausimu pabrėžia, kad ABGB 1298 straipsnyje numatytas šios įrodinėjimo naštos apgrėžimas ir, juo remiantis, perkančiosios organizacijos organų kaltė yra preziumuojama. Be to, perkančioji organizacija negali remtis asmeninių sugebėjimų neturėjimu, nes kaip ekspertė yra atsakinga ABGB 1299 straipsnio prasme. Tačiau *Stadt Graz* galėtų tenkinti teisinį reikalavimą dėl įrodinėjimo naštos <...>, jei jam būtų faktiškai ir visa apimti privalomas per peržiūros procedūrą priimtas formaliai vykdytinas *Vergabekontrollsenat des Landes Steiermark* sprendimas.

- 27 Antra, darydamas prielaidą, kad Direktyva 89/655 nedraudžiama nacionalinės teisės nuostata, kaip antai nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nesutinkantis, kaip ir *Verwaltungsgerichtshof* bei apeliacinis teismas šioje byloje, kad perkančiajai organizacijai turi būti privalomas sprendimas, kaip tas, kurį 1999 m. birželio 10 d. priėmė *Vergabekontrollsenat des Landes Steiermark*, vis dėlto klausia, ar prielaida, jog šiai organizacijai toks sprendimas nebūvo privalomas ir ji galėjo, net privalėjo sudaryti sutartį su kitu dalyviu, neprieštarauja šios direktyvos 2 straipsnio 7 dalyje įtvirtintam tikslui, jog sprendimai, kuriuos priima už peržiūros procedūras atsakingos institucijos, būtų veiksmingai įgyvendinami.
- 28 Trečia, jeigu į šį klausimą būtų atsakyta teigiamai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad *Strabag ir kt.* bei apeliacinis teismas kaltina *Stadt Graz* sudarius sutartį su HFB ir neatsižvelgus į *Vergabekontrollsenat des Landes Steiermark* 1999 m. birželio 10 d. sprendime nenurodytą aplinkybę, jog ši įmonė, remiantis jos pačios paaiškinimais, negalėjo įvykdyti sutarties per konkurso reikalavimuose nustatytą terminą. Šiomis aplinkybėmis jam kyla klausimas, atsižvelgiant į Direktyvos 89/655 2 straipsnio 7 dalį, ar net jei perkančiajai organizacijai būtų privalomas tokios institucijos, kaip *Vergabekontrollsenat des Landes Steiermark*, sprendimas, ji būtų galėjusi, net turėjusi, patikrinti šio sprendimo teisingumą ir (arba) vertinimo, kuriuo jis buvo grindžiamas, išsamumą.
- 29 Tokiomis aplinkybėmis *Oberster Gerichtshof* nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

„1. Ar nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią reikalavimui dėl žalos atlyginimo, perkančiajai organizacijai pažeidus Bendrijos viešųjų pirkimų teisę, taikoma kaltės sąlyga, prieštarauja Direktyvos 89/665 <..> 1 straipsnio 1 daliai, 2 straipsnio 1 dalies c punktui ar kitoms šios direktyvos nuostatoms ir tada, kai ši nuostata

taikoma taip, kad iš principo preziumuojama perkančiosios organizacijos organų kaltė ir ji negali remtis asmeninių sugebėjimų neturėjimu ir atitinkamai asmeninės kaltės nebuvimu?

2. Jei atsakymas į pirmąjį klausimą būtų neigiamas:

Ar Direktyvos 89/665 <...> 2 straipsnio 7 dalį reikia aiškinti taip, kad, atsižvelgiant į joje nustatytą reikalavimą užtikrinti per viešųjų pirkimų peržiūros procedūrą priimtų sprendimų veiksmingą įgyvendinimą, viešųjų pirkimų priežiūros institucijos sprendimas yra privalomas visiems procedūros dalyviams, įskaitant ir perkančiąją organizaciją?

3. Jei atsakymas į antrąjį klausimą būtų neigiamas:

Ar pagal Direktyvos 89/665 <...> 2 straipsnio 7 dalį perkančioji organizacija gali ar net privalo nepaisyti viešųjų pirkimų priežiūros institucijos įsiteisėjusio sprendimo [ir] prireikus kokiomis sąlygomis?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- ³⁰ Savo pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Direktyva 89/665 turi būti aiškinama taip, kad ja remiantis draudžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią reikalavimui dėl žalos atlyginimo, perkančiajai organizacijai pažeidus viešųjų pirkimų teisę, taikoma kaltės sąlyga tada, kai ši nuostata taikoma taip, kad iš principo preziumuojama perkančiosios organizacijos organų kaltė ir ji negali remtis asmeninių sugebėjimų neturėjimu ir atitinkamai asmeninės kaltės nebuvimu.
- ³¹ Šiuo atžvilgiu visų pirma reikia pažymėti, kad pagal Direktyvos 89/655 1 straipsnio 1 dalį reikalaujama, kad valstybės narės imtųsi priemonių, reikalingų veiksmingų ir ypač kuo greitesnių perkančiosios organizacijos sprendimų, kuriais „pažeista“ Bendrijos teisė viešojo pirkimo srityje arba nacionalinės tą teisę įgyvendinančios taisyklės, peržiūros procedūrų taikymui užtikrinti. Šios direktyvos trečioje konstatuojamojoje dalyje savo ruožtu pabrėžiama, jog reikalingos veiksmingos ir neatidėliotinos teisių gynimo priemonės, taikytinos šios teisės arba šių taisyklių „pažeidimo“ atveju.
- ³² Būtent dėl teisių gynimo priemonių siekiant nuostolių atlyginimo, reikia pažymėti, kad Direktyvos 89/665 2 straipsnio 1 dalies c punkte nustatyta, jog valstybės narės užtikrina, kad dėl 1 straipsnyje nurodytos peržiūros procedūros vykdomos priemonės apimtų įgaliojimus, leidžiančius atlyginti tokius nuostolius pažeidimą patyrusiems asmenims.

- 33 Vis dėlto Direktyva 89/665 įtvirtinami tik minimalūs reikalavimai, kuriuos turi atitikti nacionalinėse teisės sistemose numatytos peržiūros procedūros, kad būtų užtikrintas Bendrijos viešųjų pirkimų teisės reikalavimų laikymasis (žr., be kita ko, 2003 m. vasario 27 d. Sprendimo *Santex*, C-327/00, Rink. p. I-1877, 47 punktą ir 2003 m. birželio 19 d. Sprendimo *GAT*, C-315/01, Rink. p. I-6351, 45 punktą). Nesant konkrečios nuostatos šioje srityje, kiekvienos valstybės narės vidaus teisės sistemoje turi būti nustatomos priemonės, reikalingos užtikrinti, kad peržiūros procedūros leistų veiksmingai atlyginti nuostolius, kurių asmenys patyrė pažeidus viešųjų pirkimų teisę (pagal analogiją žr. minėto Sprendimo *GAT* 46 punktą).
- 34 Taigi, nors įgyvendindamos Direktyvos 89/665 2 straipsnio 1 dalies c punktą valstybės narės naudojami procedūrine autonomija, ribojama lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų, vis dėlto reikia išnagrinėti, ar ši nuostata, aiškinama atsižvelgiant į bendrą teisių gynimo priemonės, kuria siekiama nuostolių atlyginimo, kontekstą ir tikslą, draudžia, kad pagal nacionalinės teisės nuostatą, kaip antai nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, toks atlyginimas šio sprendimo 30 punkte nurodytomis sąlygomis būtų siejamas su perkančiosios organizacijos kalte pažeidus viešųjų pirkimų teisę.
- 35 Šiuo atžvilgiu svarbu visų pirma pažymėti, kad iš Direktyvos 89/655 1 straipsnio 1 dalies ir 2 straipsnio 1, 5 ir 6 dalių bei šeštos konstatuojamosios dalies formuluotės visiškai nematyti, jog teisės aktų viešųjų pirkimų srityje pažeidimas, galintis nukentėjusiam asmeniui suteikti teisę reikalauti nuostolių atlyginimo, turi turėti tam tikrus požymius, kaip antai: turi būti įrodyta ar preziumuojama perkančiosios organizacijos kaltė arba jai neturi būti taikomas joks atleidimo nuo atsakomybės pagrindas.

- 36 Tokią analizę patvirtina Direktyvoje 89/655 numatytos teisių gynimo priemonės, kuria siekiama nuostolių atlyginimo, bendras kontekstas ir tikslas.
- 37 Iš tikrųjų, pagal nusistovėjusią teismo praktiką valstybės narės, turėdamos visų pirma pareigą numatyti teisių gynimo priemones, suteikiančias galimybę reikalauti, kad būtų panaikintas perkančiosios organizacijos sprendimas, prieštaraujantis viešųjų pirkimų teisės aktams, turi teisę, atsižvelgdamos į Direktyva 89/655 siekiamą greičio tikslą šios rūšies priemonėms nustatyti protingus naikinamuosius terminus, siekdamos išvengti, kad kandidatai ir konkurso dalyviai galėtų bet kuriuo sutarties sudarymo metu nurodyti minėtų aktų pažeidimus ir taip perkančiąją organizaciją įpareigotų iš naujo pakartoti visą procedūrą ir pašalinti šiuos pažeidimus (šiuo klausimu, be kita ko, žr. 2002 m. gruodžio 12 d. Sprendimo *Universale-Bau ir kt.*, C-470/99, Rink. p. I-11617, 74–78 punktus; minėto Sprendimo *Santex* 51 ir 52 punktus; 2007 m. spalio 11 d. Sprendimo *Lämmerzahl*, C-241/06, Rink. p. I-8415, 50 ir 51 punktus bei 2010 m. sausio 28 d. Sprendimo *Uniplex (UK)*, C-406/08, Rink. p. I-817, 38 punktą).
- 38 Be to, Direktyvos 89/665 2 straipsnio 6 dalies antroje pastraipoje valstybėms narėms suteikiama galimybė numatyti, kad, pasirašius sutartį po to, kai buvo priimtas sprendimas ją sudaryti, institucijos, atsakingos už peržiūros procedūras, įgaliojimai būtų apribojami žalos atlyginimu.
- 39 Šiomis aplinkybėmis Direktyvos 89/665 2 straipsnio 1 dalies c punkte numatyta teisių gynimo priemonė, susijusi su nuostolių atlyginimu, gali prireikus būti procedūrinė alternatyva, suderinama su veiksmingumo principu, apimančiu šia direktyva siekiamą peržiūros veiksmingumo tikslą (šiuo klausimu, be kita ko, žr. minėto Sprendimo *Uniplex (UK)* 40 punktą), tik jei galimybė gauti nuostolių atlyginimą viešųjų pirkimų taisyklių pažeidimo atveju, kaip ir kitos šio 2 straipsnio 1 dalyje numatytos teisių gynimo priemonės, nepriklauso nuo išvados, kad egzistuoja perkančiosios organizacijos kaltė.

- 40 Kaip tvirtina Europos Komisija, šiuo atveju nelabai svarbu, kad, skirtingai nei minėtame 2004 m. spalio 14 d. Sprendime *Komisija prieš Portugaliją* nagrinėti teisės aktai, pagrindinėje byloje nagrinėjamoje nuostatoje nukentėjusiam asmeniui nenustatyta pareiga įrodyti perkančiosios organizacijos kaltę, tačiau pastaroji įpareigojama paneigti jai taikomą kaltės prezumpciją, ribojančią pagrindus, kuriais galima remtis šiuo tikslu.
- 41 Iš tikrųjų dėl šios nuostatos taip pat kyla pavojus, kad dalyvis, kuris patyrė žalą dėl neteisėto perkančiosios organizacijos sprendimo, vis dėlto praras teisę į nuostolių atlyginimą, kiek tai susiję su šiuo sprendimu padaryta žala, jei perkančiajai organizacijai pavyktų paneigti jos kaltės prezumpciją. Tačiau, kaip teigiama nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir kaip buvo patvirtina per teismo posėdį, tokia galimybė šiuo atveju neatmestina, atsižvelgiant į *Stadt Graz* teisę remtis tariamai jo padarytos teisės klaidos pateisinimu dėl 1999 m. birželio 10 d. *Vergabekontrollsenat des Landes Steiermark* sprendimo, kuriuo atmestas *Strabag ir kt.* skundas.
- 42 Mažų mažiausiai dalyviui, remiantis minėta nuostata, kyla grėsmė gauti nuostolių atlyginimą pavėluotai, atsižvelgiant į galimą ilgą civilinį procesą, kuriuo siekiama, kad būtų konstatuotas tariamas pažeidimas esant kaltei.
- 43 Tačiau ir vienu, ir kitu atveju situacija prieštarautų Direktyvos 89/655 1 straipsnio 1 dalyje ir trečioje konstatuojamojoje dalyje numatytam tikslui užtikrinti veiksmingų ir kuo greitesnių peržiūros procedūrų taikymą sprendimams, kuriuos perkančiosios organizacijos priėmė pažeisdamos viešųjų pirkimų teisę.

44 Reikia taip pat pabrėžti, kad net darant šioje byloje prielaidą, jog *Stadt Graz* 1999 m. birželio mėnesį galėjo nuspręsti, kad siekdama veiksmingumo, būdingo viešoji pirkimo sutarčių sudarymo procedūroms, ji turėjo iš karto vykdyti 1999 m. birželio 10 d. *Vergabekontrollsenat des Landes Steiermark* sprendimą, nelaukdama šiam sprendimui apskūsti numatyto termino pabaigos, vis dėlto, kaip pažymėjo Komisija per teismo posėdį, dalyvio, kuris pašalintas administraciniam teismui pripažinus šį sprendimą negaliojančiu, pateikto prašymo atlyginti nuostolius pagrįstumo konstatavimas savo ruožtu negali priklausyti, pažeidžiant Direktyvos 89/655 nuostatų, numatančių teisę į tokių nuostolių atlyginimą, reikalavimus, kontekstą ir tikslą, nuo išvados, kad kaltinama perkančioji organizacija yra kalta.

45 Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, į pirmą klausimą reikia atsakyti, kad Direktyva 89/665 turi būti aiškinama taip, kad ja draudžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią reikalavimui dėl nuostolių atlyginimo, perkančiajai organizacijai pažeidus viešųjų pirkimų teisę, taikoma kaltės sąlyga, įskaitant atvejį, kai ši nuostata grindžiama šios perkančiosios organizacijos kaltės prezumpcija ir jos negalėjimu remtis asmeninių sugebimų neturėjimu ir atitinkamai asmeninės kaltės dėl tariamo pažeidimo nebuvimu.

Dėl antrojo ir trečiojo klausimų

46 Atsižvelgiant į atsakymą į pirmąjį klausimą, nėra reikalo atsakyti į kitus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo du klausimus.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- ⁴⁷ Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyva 89/665/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo, iš dalies pakeista 1992 m. birželio 18 d. Tarybos direktyva 92/50/EEB, turi būti aiškinama taip, kad ja draudžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią reikalavimui dėl nuostolių atlyginimo, perkančiajai organizacijai pažeidus viešųjų pirkimų teisę, taikoma kaltės sąlyga, įskaitant atvejį, kai ši nuostata grindžiama šios perkančiosios organizacijos kaltės prezumpcija ir jos negalėjimu remtis asmeninių sugebėjimų neturėjimu ir atitinkamai asmeninės kaltės dėl nurodyto pažeidimo nebuvimu.

Parašai.